

DET HÄR ÄR BOTKYRKA

Omvärldsanalys

Planeringsförutsättningar 2020–2023
Kommunledningsförvaltningen

Framtiden är inte bara en fortsättning av nutiden

Världen blir allt mindre, det lokala är globalt, systemen är komplexa och påverkar alltmer oberoende av fysisk distans. Skeenden i omvärlden får allt oftare direkt påverkan på vårt dagliga arbete.

Årets omvärldsanalys beskriver en sammansatt värld där allt snabbare förändring ställer stora krav på flexibilitet och anpassningsförmåga. Aldrig tidigare har det funnits mer information att värdera. Detta gör omvärldsanalys allt viktigare.

Omvärldsanalysen handlar om att bevaka och beskriva omvärlden för att kunna analysera hur den påverkar det kommunala uppdraget. Omvärldsanalysen är till för att ge oss insikter om framtiden för Botkyrka kommun, helt enkelt för att vi ska vara väl förberedda. Kunskap om omvärlden hjälper oss att förstå, förbättra och förnya i rätt tid. Det handlar om att skapa en grund för medvetna handlingsalternativ.

Omvärldsanalysen ger några av utgångspunkterna för vår nästa Mål och budget med flerårsplan – kommunfullmäktiges plan för hur vi hanterar åren fram till och med 2023 för Botkyrkabornas bästa.

November 2018

Mattias Jansson
Kommundirektör

Innehåll

MEDSKICK INFÖR NY FLERÅRSPLAN.....	5
1. KONJUNKTURUTVECKLING OCH EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	6
2. BEFOLKNINGSUTVECKLING	10
3. KLIMATSMART SAMHÄLLE OCH MILJÖSMART LIVSSTIL	14
4. TILLIT FÖR SAMMANHÅLLNING OCH DEMOKRATI	18
5. HÄLSA ÄR ALLT	22
6. UTBILDNING ÄR GRUNDEN	25
7. ARBETE ÄR EGENMAKT	29
8. HÅLLBAR BOENDESITUATION FÖR BOTKYRKABORNA	33
BILAGA 1. BOTKYRKAS BEFOLKNING 2018–2027	37

Läsanvisning

Omvärldsanalysen inleds med medskick, som är våra samlade rekommendationer inför flerårsplaneringen för 2020–2023. Sedan kommer ett kapitel om konjunktur-utveckling och ekonomiska förutsättningar och ett kapitel om befolkningsutveckling. Därefter följer sex kapitel som tar avstamp i hållbarhetsutmaningarna i Ett hållbart Botkyrka.

I de senaste årens omvärldsanalyser har vi redovisat våra bedömningar om förutsättningarna att klara kommunens viljeinriktningar under sex rubriker – Botkyrkas sex hållbarhetsutmaningar. Efter tio år ser vi nu över våra hållbarhetsutmaningar med hjälp av FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling. I år har därför omvärldsanalysen en lite förändrad indelning och rubriksättning. Till nästa år räknar vi med att uppdaterade hållbarhetsutmaningar finns på plats.

Hänvisning till medborgarprocesserna

Den kommunövergripande omvärldsanalysen ger en övergripande bild av vad vi som kommunal organisation möter kommande år. Konjunkturutveckling och ekonomiska förutsättningar och Befolkningsutveckling anger ramarna för all vår verksamhet och är därför relevanta för samtliga processer. Vissa kapitel har samtidigt mer koppling till vissa medborgarprocesser. Efter slutsatserna i varje kapitel finns en textruta som visar vilka medborgarprocesser kapitlet har särskild relevans för. Exempel:

Kapitlet har relevans för samtliga medborgarprocesser.

Kapitlet har särskild relevans för medborgarprocesserna: Möta Botkyrkabornas behov av att leva ett självständigt liv och Möta Botkyrkabornas behov av gemenskap, rörelse och ett rikt kulturliv.

Inledning

Varje höst tar kommunledningsförvaltningen, i samverkan med medborgarprocesserna/förvaltningarna, fram en kommunövergripande omvärldsanalys. Den är en bedömning av hur olika skeenden i Sverige och i övriga världen påverkar Botkyrka de kommande åren.

Omvärldsanalysen handlar om att bevaka och beskriva omvärlden för att kunna analysera hur den påverkar det kommunala uppdraget. Omvärldsanalysen är till för att ge oss insikter om framtiden för Botkyrka kommun, helt enkelt för att vi ska vara väl förberedda för vad vi som kommun går till mötes kommande planeringsperiod.

Den kommunövergripande omvärldsanalysen visar hur förändringar i världen, Sverige och regionen påverkar kommunens samlade uppdrag. De områden analysen behandlar har betydelse för flera av kommunens verksamheter och för olika medborgarprocesser. Den ska ge underlag för både tjänstemannaorganisationens verksamhetsplanering och för politikens ledning av verksamhet. Nästa steg är att respektive medborgarprocess i sin omvärldsanalys behandlar ett verksamhetsperspektiv och vad som är specifikt för dem.

Medskick inför ny flerårsplan

De följande fem medskicken är samlade rekommendationer inför Mål och budget med flerårsplan 2020–2023. De utgår från omvärldsanalysen men fokuserar på några särskilt viktiga frågor.

En försvagad arbetsmarknad och offentlig ekonomi är att vänta

Sverige lämnar nu en period av högkonjunktur med hög ekonomisk tillväxt. Under perioden för nästa Mål och budget (2020–2023) faller tillväxten, sysselsättningen och skatteunderlaget tillbaka. Vi behöver planera för gradvis magrare tider både för kommunen som organisation och för Botkyrkaborna. Risken för sämre hushållsekonomi är störst för de Botkyrkabor som nyligen eller inte alls kommit in på arbetsmarknaden.

Behovet av kommunens verksamheter ökar snabbare än våra intäkter

Botkyrkas befolkning fortsätter att växa och framför allt blir barn, unga och äldre fler. Det betyder att kommunen behöver utöka sin verksamhet och investera i både nya och befintliga lokaler och anläggningar. De kommande åren behöver vi skärpa verksamhetsplaneringen, bli allt effektivare och ha en smartare investeringsplanering.

Många nya Botkyrkabor med svårighet till försörjning

Många nya Botkyrkabor har och kommer att få svårt med arbete och inkomster under de närmaste åren. Det sammanfaller med att allt fler efter två år i Sverige övergår från att ekonomiskt vara statens ansvar till att bli kommunens. Ett ökat behov av kommunens verksamheter följer också av omflyttningar inom regionen. Vi behöver ha beredskap för att behovet av försörjningsstöd kan öka snabbt de kommande åren.

Drivkrafterna för ökad social polarisering blir fortsatt starka

Skillnaden mellan rika och fattiga fortsätter att öka och tillsammans med segregationen ger det fortsatt tydliga skillnader i livsvillkor. Antalet hushåll som saknar fast förankring på både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden kommer att öka i Botkyrka. Mycket talar för att vi har en osynlig befolkning som lever i kommunen men inte är folkbokförda här. Trots att sociala frågor fått större plats i samhällsdebatten kan vi räkna med att varken staten eller regionen förmår driva politik som vänder utvecklingen i närtid. Det blir fortsatt en uppgift för Botkyrka att visa vägen i Stockholmsregionen med insatser som överbryggar sociala och ekonomiska klyftor och mobiliserar ett bredare regionalt ansvar för en sammanhållen bostadsförsörjning.

Tillit och trygghet allt viktigare för social sammanhållning

Många uppfattar nutiden som rörig, oförutsägbar och orättvis. Trots att Sverige är en trygg, säker och välmående del av världen är känslan av otrygghet ändå utbredd. Vi behöver därför stärka vår förmåga att bidra till social sammanhållning.

1. Konjunkturutveckling och ekonomiska förutsättningar

Kommunens ekonomiska förutsättningar styrs i hög utsträckning av hur konjunkturen i världen och Sverige utvecklar sig. Befolkningsutvecklingen, sysselsättningen i Sverige, riksdagens beslut om statsbidrag samt lagstiftning som påverkar kommunernas kostnader har också betydelse. En viktig fråga framöver är välfärdens finansiering.

Slutsatser

- Sverige befinner sig på en konjunkturtopp – men magrare år väntar under planeringsperioden.
- En ökande befolkning i Sverige innebär att behov av välfärdstjänster ökar snabbare än tidigare. Det blir ett större tryck på att öka offentliga insatser och investera i verksamhetslokaler.
- Gradvis svagare ekonomi i kommunen och växande befolkning med ökande behov av verksamhet innebär att vi behöver skärpa och ha en mer effektiv verksamhetsplanering och en smartare investeringsplanering.

Kapitlet har relevans för samtliga medborgarprocesser.

Den internationella utvecklingen går bra men flera risker finns

Den ekonomiska utvecklingen i världen har stärkts de senaste åren. Enligt OECD växte år 2017 global BNP med 3,7 procent, det är den starkaste tillväxtsiffran sedan 2011. Bidragande faktorer är ökad industriproduktion, ökade investeringar och tillväxt i global handel. Den ökade tillväxten har bidragit positivt till sysselsättningen och arbetslösheten är i de flesta länder lägre än före finanskrisen 2008.

Det finns dock flera risker som kan ändra bilden. En av de största riskerna som vuxit fram under de senaste månaderna är ett handelskrig mellan USA och flera av USA utpekade länder. Storbritanniens utträde ur EU den 31 mars 2019 kommer också att få konsekvenser för framförallt länderna inom unionen. Risken är påtaglig att EU-ländernas något förstärkta, men sköra, tillväxt påverkas mer negativt än beräknat.

Det finns internationellt en oro över den låga inflationen och de medföljande låga räntorna. OECD och IMF poängterar vikten av en återgång till mer normala räntenivåer, men menar att det måste ske långsamt och med tydlig framförhållning och transparens. Snabba och oväntade räntehöjningar skulle påverka de finansiella marknaderna och priset på tillgångar.

Stark konjunktur i Sverige, men toppen är nådd

Konjunkturen i Sverige är mycket stark, BNP beräknas öka med närmare 4 procent i år och nästan lika mycket 2019. Läget i världen är samtidigt osäkert och den ekonomiska utvecklingen kan ta olika riktningar. Brexit, USA:s handelspolitik och konflikthårdar i omvärlden påverkar den geopolitiska och ekonomiska situa-

tionen. Sverige har haft många år med stark ekonomisk tillväxt och en gynnsammare utveckling än övriga EU. I Sverige är högkonjunkturen påtaglig och arbetskraftsbristen stor, främst inom offentlig sektor. Bristen på arbetskraft är en starkt begränsande faktor för fortsatt hög tillväxt. Sveriges kommuner och landsting (SKL) räknar med att kommunernas skatteintäkter kommer att öka betydligt långsammare kommande år än tidigare.

Antalet arbetade timmar ökade kraftigt under 2017 och har fortsatt uppåt under början av 2018. Arbetskraftsdeltagandet är högt och både näringslivet och offentlig sektor har stora svårigheter att rekrytera personal. Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer visar att näringslivet, framförallt industri- och byggverksamhet, bedömer nuläget som mycket bra men att det finns tecken på att konjunkturen är på väg att dämpas.

Den andel av företagen som anger att de planerar att öka sysselsättningen kommande år minskar. En lägre nivå på bostadsbyggandet (från 2017 års höga nivå) bidrar också till att försvaga konjunkturen. Sammantaget är SKL:s bild att tillväxttakten successivt avtar och att konjunkturen kulminerar inom det närmaste året. Skatteintäkterna kommer därför succesivt att minska.

Osäkerhet framöver för kommunsektorn

De snabbt ökande intäkterna från skatter, statsbidrag och reavinster gör att det ekonomiska resultatet under några år varit starkt i kommunerna. Det sammantagna resultatet ligger på 3 procent men skillnaderna mellan kommunerna är stora. Några mellanstora kommuner, främst förortskommuner, har sänkt skatten medan flera mindre kommuner har genomfört skattehöjningar.

Trots de starka ekonomiska resultaten har det finansiella sparandet i kommunerna varit negativt. Det innebär att kommunerna har använt mer pengar än de har fått in. Framförallt beror det på den höga investeringstakten, som dessutom kommer att öka ytterligare framöver. År 2020 beräknas den vara dubbelt så hög som 2008.

Även asyl- och flyktingmottagandet påverkar kommunernas ekonomi och verksamheter. Många kommuner med ett stort mottagande har erhållit stora tillfälliga statliga intäkter. Gemensamt för alla kommuner är den osäkerhet som effekterna av flyktinginvandringen har på de kommande årens ekonomiska utveckling när de statliga intäkterna fasas ut.

Ytterligare en osäkerhet är vad som händer inom LSS-området. Även här har konsekvenserna varit olika mellan kommunerna. Till följd av Högsta förvaltningsdomstolens och Försäkringskassans bedömningar har många kommuner fått betydande kostnadsökningar för personlig assistans när kommunen fått ta kostnader som staten tidigare har tagit. Lagstiftningen är otydlig och öppnar för olika tolkningar. Det parlamentariska läget gör det dessutom svårt att förutse vilka förändringar som kan ske. Vi behöver därför uppmärksamt följa vad som händer och ha beredskap för snabbt ändrade förutsättningar för den här verksamheten.

Stora välfärdsutmaningar att vänta

Välfärden har stora investerings- och rekryteringsbehov. Investeringarna för kommuner, landsting och regioner har ökat och kommer att ta ett allt större utrymme av resurserna. Det beror på att andelen barn, unga och äldre i befolkningen nu ökar. Det ökar behovet både av personal och av nya lokaler. Sveriges kommuner behöver bygga en bra bit över 1000 förskolor och skolor fram till 2021. Det är en ökning av det totala beståndet med mer än 10 procent. Dessutom har kommuner som Botkyrka samtidigt betydande behov av återinvesteringar i äldre byggnader och anläggningar.

Investeringsbehoven nu och under hela planeringsperioden kommer att vara mycket stora i Botkyrka. Även om arbetsmarknaden generellt försvagas får vi räkna med en ökande konkurrens om arbetskraft och svårigheter att rekrytera till viktiga delar av våra verksamheter.

Kommunerna måste ha god framförhållning

De strukturella utmaningar som kommunsektorn står inför är större än dem vi har sett under den senaste 50-årsperioden. Samhället blir alltmer komplext, de offentliga ansvarerna korsar varandra, nya aktörer som har intresse av samhällsutveckling tar mer plats och möjligheterna ökar för medskapande medborgare. Kommunerna behöver allt mer gå mot en styrning genom samverkan och nätverk, tillit och partnerskap samt delaktighet och inkludering tillsammans med andra aktörer. Allt talar för att välfärden behöver organiseras på ett nytt sätt och med andra ansvar för kommuner.

De kommande fem åren ser dock nya former för offentlig sektor ut att bli mer ett diskussionsämne än ett område för faktiska reformer. Generellt sett är det ekonomiska läget ännu trots allt relativt bra och experterna har länge, kanske allt för länge, varnat för kommande problem nära i tid.

Kommunerna får klara sin situation med nya eller omformade statsbidrag, rullande effektiviseringsarbete och omprövningar av verksamhet. Det kräver en planerad verksamhetsutveckling med god framförhållning.

Svagare ekonomiskt resultat i Botkyrka under de senaste åren

Botkyrka har redovisat positiva ekonomiska resultat de senaste 24 åren, men marginalerna har minskat. Efter flera år med resultat som var bättre än genomsnittet för alla kommuner har resultaten sedan 2014 varit lägre än kommungenomsnittet, räknat i kronor per invånare. Även för 2019 beräknas resultatet bli relativt lågt beräknat enligt balanskravet.

En effekt av de svagare resultaten är att intäkterna inte räcker till kommunens investeringar. En annan är att det inte finns några reserver om de ekonomiska förutsättningarna försämras. Då krävs i stället snabbare effektiviseringar och sänkta kostnader eller skattehöjningar.

Botkyrkas investeringar har under den senaste femårsperioden varit högre än tidigare, även om det varierar mellan åren. Nu kommer det att behövas ännu större

investeringar. I investeringsplanen för åren 2019–2022 uppgår investeringsramarna i genomsnitt till drygt 800 miljoner kronor per år. Kombinationen av att vara en växande kommun och att ha haft en exceptionell utbyggnadstakt i början av 1970-talet innebär ett investeringstryck som inte längre kan skjutas på framtiden.

Förutom högre investeringar behöver vi klara behov av verksamhet för fler barn, unga och äldre. Dessa befolkningsförändringar behandlar vi i nästa avsnitt.

Förhållandevis stabil ekonomi

Jämfört med många andra kommuner har Botkyrka ett relativt stort eget kapital och en låg skuldsättning. Soliditeten (eget kapital dividerat med tillgångarna) är väsentligt högre än såväl riks- som länsgenomsnitt, vilket gör kommunen mindre sårbar för tillfälliga ekonomiska svackor. De senaste fem åren har vi legat på 4 procent. Tillväxten för skatteunderlaget de närmaste åren beräknas ligga runt 3,5 procent, men faller sedan tillbaka till 3 procent i slutet av planeringsperioden. De senaste årens urstarka konjunktur kommer att gå in i en avmattningsperiod. Vi kan inte räkna med att statsbidragen täcker upp för bortfallet i skatteutvecklingen. Trots ett bra konjunkturläge kommande år, får vi räkna med en allt svårare ekonomisk situation.

2. Befolkningsutveckling

Befolkningsstillväxten i Stockholmsregionen och i Botkyrka påverkar förutsättningarna för det kommunala uppdraget. Folkmängden och dess sammansättning har stor grundläggande betydelse för dimensionering av kommunens verksamheter. I synnerhet gäller det förändringar i antalet barn, ungdomar och äldre.

Slutsatser

- Botkyrka har en ung befolkning men trots det kommer antalet äldre att bli fler. Samtidigt ökar också grupperna barn och unga vilket ställer krav på utökad verksamhet och investeringar i verksamhetslokal. Inflyttningen från utlandet till Botkyrka kommer att ligga på ungefär samma nivå som de senaste tio åren men sammansättningen av de inflyttade kommer att se olika ut mellan åren, bland annat med fler kvotflyktingar.
- Dold omflyttning döljer problem och försvårar verksamhetsplanering och leder till uteblivna intäkter för kommunen.

Kapitlet har relevans för samtliga medborgarprocesser.

Migrationsrörelser och befolkningssammansättning

Var i världen du föds innebär fundamentalt skilda levnadsvillkor, den förväntade livslängden vid födseln är dubbelt så lång i Sverige som i till exempel Zimbabwe. Ojämlika livschanser eller utsikter att försörja sig är viktiga faktorer för migration, emigration och inhemska flyttrörelser. Krig, konflikter och förföljelse är bidragande faktorer bakom migration. Humanitära katastrofer till följd av klimatförändringar tvingar också människor på flykt och andelen klimatflyktingar kommer att öka i takt med klimatförändringarna.

Migrationen påverkar befolkningssammansättningen i många länder. Förutom migration styrs befolkningssammansättningen av hur många som föds respektive dör. Flera länder i väst har ett genomsnittligt barnafödande på långt under det 2,1 barn per kvinna som behövs för att inte folkmängden ska minska (om vi inte räknar migration). Europa och stora delar av västvärlden står inför en utmaning med en åldrande befolkning.

Sveriges befolkning ökar men inte i de åldrar som behövs

Sverige avviker från trenden i Europa och är ett av få länder med en förväntad tydlig befolkningsökning sett över en längre tid. Det beror både på att det föds fler än det dör, ett så kallat positivt födelsenetto, dels på att det flyttar in fler till landet än det flyttar ut, positivt flyttnetto. Statistiska centralbyrån (SCB) bedömer att Sverige kommer att passera elva miljoner invånare inom tio år. Det är den klart snabbaste miljonen någonsin.

Även om Sverige har en ökande befolkning och ett positivt födelsenetto blir befolkningen äldre. Färre personer i arbetsför ålder kommer att behöva försörja fler.

För kommunen är utmaningen att behålla en hög nivå av service och kvalitet inom såväl omsorg som skola när behoven samtidigt ökar. En mindre andel förvärvsarbete ska samtidigt klara av att bemanna nya kommunala verksamheter. Det är en ekvation som i dagsläget inte går ihop. Så länge Sverige och Stockholmsregionen har en starkare tillväxt än andra länder och städer i Europa och världen kommer det finnas förutsättningar för en hög arbetskraftsinvandring.

Fortsatt hög inflyttning från utlandet

Inflyttningen från utlandet påverkar befolkningssammansättningen och i förlängningen andelen personer som är i arbetsför ålder. Idag ligger antalet asylsökande till Sverige på en låg nivå men samtidigt är arbetskraftsinvandringen fortfarande relativt hög. Utifrån sammansättningen i riksdagen är det osäkert hur stor anhöriginvandringen blir men migrationsverket bedömer att anknytningsärenden kommer att bli fler under planeringsperioden.

Av de som allt jämt befinner sig i asylprocessen är en oproportionerligt stor andel bosatta i Botkyrka. Dessa är nästan uteslutande egenbosatta asylsökande enligt EBO-lagen. Det finns ett utredningsförslag som förra regeringen har ställt sig bakom. En förändring i EBO-lagstiftningen kan vara på plats tidigast under 2019 men på grund av det oklara regeringsläget är det osäkert om och i så fall när eventuella förändringar blir verklighet. För Botkyrka kommer situationen på kort sikt inte att förändras men på längre sikt kan det leda till en annan fördelning inom Stockholmsregionen. Om nya regler minskar möjligheterna till egen bosättning borde Botkyrka efter något år ha färre asylsökande totalt. Omkring 75 procent av de egenbosatta asylsökande idag är i förvärvsarbete åldrar och en mycket liten del är 65 år eller äldre. För alla uppehållstillstånd de kommande åren skulle det påverka ålderssammansättningen i kommunen och öka andelen Botkyrkabor i förvärvsarbete ålder och därmed minska andelen äldre.

Den fortsatta inflyttningen från utlandet kommer att vara en central faktor för kommunen de kommande åren. Bedömningen är att vi kan förvänta oss en fortsatt hög arbetskraftsinvandring samtidigt som vi vet att antalet kvotflyktingar kommer att öka. Vi får räkna med att flera nya Botkyrkabor kommer att ha större behov av kommunens insatser.

Botkyrkas befolkning ökar men i långsammare takt

Botkyrkas befolkning förväntas öka ungefär i takt med regionen i stort. Det beror både på ett positivt födelsenetto och på ett positivt flyttnetto. Flyttströmmarna för Botkyrka skiljer sig från situationen för andra kommuner i länet. Botkyrka sticker ut i länet med en klart större utflyttning till resten av länet än inflyttning från andra kommuner, det är ett negativt flyttnetto. Även mot övriga riket var Botkyrkas flyttnetto negativt. Det här vägs upp av ett tydligt positivt flyttnetto från utlandet. År 2017 flyttade närmare 1 500 fler personer till Botkyrka från utlandet än som flyttade från kommunen till ett annat land. Många av de som flyttade hit har fått uppehållstillstånd under 2017. Flera av dem är tidigare egenbosatta asylsökande som fått uppehållstillstånd, men det är långt ifrån hela förklaringen. Det finns fler kommuner i Stockholmsregionens södra delar som har liknande

mönster. En förklaring till det är att här fortfarande finns möjlighet att hitta boende för de som ska etablera sig i regionen.

Regionala skillnader skapar olika förutsättningar

Stockholmsregionen är segregerad med stora skillnader mellan regiondelar, kommuner och stadsdelar. Mekanismerna är enkelt uttryckt flyttningarna och valen som sker på bostadsmarknaden. Förutsättningarna att göra val på bostadsmarknaden blir alltmer ojämlika mellan grupper i takt med att inkomstskillnaderna och trösklarna in på bostadsmarknaden ökar. Situationen med bostadsbrist och höga boendekostnader kommer av allt att döma inte att förändras den närmaste tiden. Kombinationen av en hög invandring och fortsatt segregerad flyttströmmar gör att vi i Botkyrka kommer att möta ungefär samma befolkningssammansättning som idag.

Under de senaste 15 åren har omflyttningen i länet resulterat i att Botkyrka har tappat personer med arbete till andra delar av länet. Att personer kommer till Botkyrka, utbildar sig och får jobb för att därefter flytta från kommunen är ett mönster som behöver förändras. Detta är tydligt kopplat till områden med mycket hyresrätter. Att bromsa utvecklingen är centralt för att vända trenden. De kommande åren får vi räkna med en fortsatt hög rörlighet samt fler och i viss mån nya grupper som konkurrerar om de få bostäder som finns att efterfråga för de med sämst förutsättningar.

Allt fler Botkyrkabor syns inte i befolkningsstatistiken

Något förenklat är inflyttningen från omvärlden störst till områden där det finns tillgång till relativt sett billiga hyresrätter, som i Botkyrka. Platser med ett stort bestånd av hyresrätter har redan idag en mycket stor rörlighet på bostadsmarknaden. Det är även i samma bostadsbestånd som mörkertalet av flyttningar är som störst. Detta ger en större faktiskt omflyttning och bidrar till att de boende har en sämre förankring i bostadsområdet.

Under året har statistiken visat en lägre befolkningstillväxt i Botkyrka än tidigare. Det är en utveckling som är ologisk när bostadsbristen är omfattande och inflyttningen till länet fortsätter. Korta eller tillfälliga inackorderingar och andra partiella uthyrningar inom både bostadsrätts- och hyresrättsbestånden blir vanligare. Av allt att döma väljer fler personer än tidigare som flyttar till kommunen att inte folkbokföra sig här. Korta boendeperioder kan också medföra eftersläpningar i statistiken. Det finns en osynlig befolkning och vi får räkna med antalet personer som bor i Botkyrka men som inte är folkbokförda här blir fler.

Det är idag inte bara de som äger sin bostad som kan tjäna pengar på sitt boende. Utvecklingen med en ökande andrahands-, tredjehands och rumsuthyrning visar att det finns en större dold bostadsmarknad som är fokuserad till relativt billiga hyresrätter. Detta mönster bidrar till att ytterligare förstärka bostadssegregationen i länet och spä på den regionala obalansen. Ett resultat blir då en sämre lokal förankring samtidigt som icke folkbokförd befolkning inte genererar skatteintäkter eller kompensation via fördelningssystem. Risken är att fortsatt dåliga förhållanden på bostadsmarknaden kommer att förstärka den boendesegregation vi redan

ser och att personer som etablerat sig i socioekonomiskt svaga områden i än större utsträckning flyttar därifrån. En sådan trend försvagar den sociala sammanhållningen på platsen.

Demografiska utmaningar för det kommunala uppdraget

I relation till andra kommuner har Botkyrka en ung befolkning. Under planeringsperioden kommer andelen barn och unga att fortsätta växa, men det kommer också antalet äldre. Antalet barn i förskoleålder förväntas öka med cirka 400 barn till år 2023. Det motsvarar nästan fyra nya avdelningar förskola per år, om vi utgår från att dagens förskolor är optimalt utnyttjade. Antalet barn i grundskoleåldrar ökar med 1 200, vilket motsvarar en och en halv grundskola. Antalet Botkyrkabor över 80 år förväntas öka med närmare 30 procent fram till 2023. Fler äldre som också lever längre ökar behovet av kommunal service. Vi behöver både utöka med nya verksamheter och reinvestera i eller ersätta vissa befintliga lokaler. Att dessa behov sammanfaller med en period av sämre ekonomi och högre räntor gör det en än större utmaning.

En mer detaljerad beskrivning av befolkningsförändringarna finns i bilaga 1.

3. Klimatsmart samhälle och miljösmart livsstil

Klimatfrågan handlar både om att begränsa koldioxidutsläppen och om att anpassa samhället till mer väderpåverkade förhållanden. De skador som vädret orsakar kostar miljarder redan idag och kommer att kosta ännu mer i framtiden. Vi behöver planera för ett varmare klimat.

Slutsatser

- För att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader krävs långtgående förändringar utan motstycke, ur alla samhällsperspektiv.
- Teknisk utveckling kommer inte ensamt lösa klimatproblemen. Det krävs också förändrade konsumtionsmönster och nya förutsättningar för medborgarna att göra klimatsmarta val.
- Ett ständigt klimatanpassningsarbete kommer att behövas på kommunal nivå. Att vänta med arbetet kommer att kosta mer. Klimateffekterna vi sett hittills är bara en början.

Kapitlet har relevans för samtliga medborgarprocesser.

En omställning som saknar motstycke i historien

I oktober år 2018 presenterade FN:s klimatpanel IPCC sin specialrapport som beskriver effekterna av 1,5 graders global uppvärmning. Rapporten är tydlig. För att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader krävs långtgående förändringar utan motstycke, ur alla samhällsperspektiv.

Huvudbudskapet är att redan en 1,5 graders global uppvärmningen får allvarliga konsekvenser för många människor, för miljön och för ekosystemen. Rapporten pekar på stora skillnader i konsekvenser vid 1,5 graders global uppvärmning jämfört med 2 graders uppvärmning. Som ett exempel kommer korallreven minska med 70–90 procent redan vid en global uppvärmning på 1,5 grader, medan alla korallrev kommer att vara förlorade vid 2 graders uppvärmning. Rapporten visar också att konsekvenserna blir värre vid 2 grader än vad man tidigare förutspått.

Uppvärmningen är ojämnt fördelad över jorden och i Sverige stiger temperaturen mer än genomsnittet i världen. Idag ligger genomsnittet i världen på cirka 0,8 grader jämfört med förindustriell tid, medan uppvärmningen i Sverige är nästan 1,5 grader. I Stockholmsområdet och Botkyrka kan vi förvänta oss varmare vintrar och fler och långvarigare värmeböljor sommartid. Nederbörden och risk för kraftiga skyfall kommer att öka med upp till 30 procent med störst ökning under vinter och vår.

En framtid med extrema väderförhållanden

Under året har vi sett allt mer extrema väderförhållanden runt om i världen. Värmeböljor i Europa med cirka 30 procent ökad dödlighet, vidsträckta skogsbränder i flera länder, översvämningar i Asien, torka i Australien med livsmedelsbrist och

höjda livsmedelspriser som följd. I Sverige hade vi den varmaste sommaren på 260 år, omfattande skogsbränder, vattenbrist och torka. Som en följd av torkan kommer årets skörd bli den lägsta på 25 år och vi kommer inte klara av att vara självförsörjande på basvaran spannmål i år. Sammantaget ger det en tydlig bild av hur klimatet förändras och vad vi kan förvänta oss framöver.

Stockholmsområdet med Mälaren som vattentäkt hade under maj månad på grund av värmen problem att klara reningen av vatten. På sikt kommer vi att få problem med att rena vattnet eftersom den reningsteknik vi använder idag har svårt att klara av att rena råvatten under värmeböljor. Behovet av reservvattentäkter kommer att öka och troligtvis också kostnaderna eftersom en ny reningsteknik för varmare råvatten behöver utvecklas.

Globala miljö- och klimatkatastrofer kommer indirekt att påverka oss mer kraftfullt i form av konflikter och folkomflyttningar. Cirka 20 miljoner tvingas fly varje år på grund av väderrelaterade naturkatastrofer, beräknar FN:s flyktingorgan UNHCR. Om inte världens länder minskar sin klimatpåverkan i högre takt än vad som sker just nu väntas upp emot 143 miljoner människor räknas som klimatflyktingar år 2050 enligt Världsbanken. Vi kommer att få se ökade flyktingströmmar från andra länder än idag, till exempel från Bangladesh där en tredjedel av befolkningen bor i lågt belägna områden som inom några årtionden kommer att ligga under havsnivån. Vilka länder som kommande klimatflyktingar kommer att söka sig till vet vi inte idag, men Sverige och Botkyrka kommer sannolikt att bli en av dessa platser.

Vi behöver öka takten i omställningen

Just nu finns det ett gap mellan vad världens regeringar planerar att göra och vad som behöver göras för att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader. De bidrag som presenterades vid Parisförhandlingarna, inklusive EU:s åtagande att minska utsläppen med minst 40 procent år 2030, skulle i bästa fall bara begränsa uppvärmningen till omkring 3 grader.

I Holland har medborgarna tröttnat på att regeringen inte gör tillräckligt för att förhindra klimatförändringarna och har tillsammans med organisationen Urgenda stämt staten. Den nederländska hovrätten har fastställt en uppmärksammas dom som ger den holländska staten en skyldighet att minska klimatutsläppen snabbare än planerat. Domen grundar sig på Europakonventionen. Det betyder att det finns en möjlighet att även andra europeiska stater på samma sätt kan komma att tvingas av domstolar att vidta kraftigare åtgärder mot klimatförändringar än idag.

I Sverige har vi i och med klimatlagen som trädde i kraft 1 januari 2018 goda förutsättningar att långsiktigt och kraftfullt arbeta med att minska utsläppen. Klimatlagen innebär att varje regering har en skyldighet att föra en klimatpolitik som utgår från de klimatmål som riksdagen har antagit. Varje år ska regeringen presentera en klimatredivisning i budgetpropositionen och vart fjärde år ska regeringen ta fram en klimatpolitisk handlingsplan som bland annat ska redovisa hur klimatmålen ska uppnås. I och med att det finns en bred politisk enighet om klimatmålen finns det förutsättningar för en tuffare klimatpolitik. Botkyrkas målmedvetna

klimatearbete under de senaste tio åren har lett till att den egna organisationens utsläpp minskat kraftigt. Arbetet med att nå kommunens klimatmål både för den egna organisationen och för kommunen som plats kommer att underlättas om regeringen klarar av att driva en tuff klimatpolitik.

Teknikväxling pågår men beteendeförändring lika viktig

IPCC:s specialrapport slår fast att för att nå 1,5-gradersmålet måste förnyelsebar energi stå för hälften eller mer av jordens energianvändning år 2050 och all kolanvändning upphöra. Till år 2030 måste koldioxidutsläppen från fossila bränslen halveras. Internationellt börjar de förnybara alternativen sakta men säkert konkurrera ut de fossila. Kina tillverkar eldrivna bilar för att förbättra luftkvaliteten, nästan hälften av kolkraftverken i landet går med förlust och solenergi blir allt billigare. Samtidigt som USA drog sig ur klimatavtalet och satsade på kol byggde Indien världens största solcellspark. I Indien är solenergi idag billigare än kol och regeringen har stoppat allt byggande av kolkraftverk. Flera internationella banker uppger att de slutat finansiera ny kolkraft eftersom investeringarna förväntas bli värdelösa i klimatomställningen. För Botkyrkas del har vi ett bra underlag för satsningar på solenergi i och med Solkartan som visar vilka tak i kommunen som har bra förutsättningar för solcellsetablering.

Teknikväxling är viktigt men IPCC poängterar i sin rapport att det även krävs livsstilsförändringar på alla nivåer i samhället för att vända trenden till en mer långsiktigt hållbar utveckling. En ständigt ökande och mer köpkraftig världsbefolkning innebär att jordens resurser förbrukas allt snabbare. Resurshantering, återvinning och cirkulär ekonomi blir allt viktigare delar för att nå våra miljö- och klimatmål, såväl globalt som lokalt. Under år 2017 handlade den offentliga sektorn i Sverige för omkring 600 miljarder kronor. Den offentliga sektorn är stora upphandlare av varor och tjänster och har därmed goda möjligheter att påverka hur produkter designas och tillverkas, vilka innovationer och affärsmodeller som efterfrågas och blir lönsamma. Kommunerna på Södertörn är med sina 500 000 invånare är en stor kund på marknaden. Via gemensamma upphandlingar finns goda förutsättningar för att ställa mer klimatsmarta krav på produkter och tjänster.

En ständig klimatanpassning kommer att behövas

Det är många samhällssektorer som behöver anpassas och staten har förtydligat att kommunerna har ett stort ansvar. Anpassningen kommer att kosta och prioriteringar kommer att behöva göras. Att vänta med att påbörja anpassningsarbetet kan bli dyrt. Tidigare erfarenheter har visat att kostnader för åtgärder ofta överskattas på förhand samtidigt som kostnaderna för passivitet ofta underskattas. För att minska riskerna för höga framtida kostnader har till exempel Länsförsäkringar slutat att försäkra ny bebyggelse i områden där länsstyrelsen, på grund av risk och sårbarhetsanalyser som till exempel översvämning, ras eller skred, avrått från byggande men kommunen ändå beviljar bygglov.

För Botkyrkas del behöver vi i vårt anpassningsarbete fokusera på de områden där vi saknar kunskap eller behöver fördjupad kunskap. Utifrån det arbetet behöver vi sedan ta fram riktlinjer och förslag till åtgärder.

Vad gäller värmeböljor har kommunen rutiner när det kommer till den egna verksamheten som till exempel vård- och omsorgsboende, förskola och hemtjänst. Men ansvarsförhållandet när det gäller medborgare som bor hemma men inte omfattas av den kommunala omsorgen är oklart. Det gäller framför allt de medborgare som definierats som riskgrupper då de är mer känsliga för värme än andra.

4. Tillit för sammanhållning och demokrati

Människor behöver känna tillit till varandra och till samhällets institutioner. Med tilliten och förtroendet växer ansvarskänslan för medmänniskorna och för samhällsutvecklingen i stort. Tilliten och ansvarskänslan ökar om var och en känner att samhället är öppet och att man är välkommen att bidra till den gemensamma utvecklingen. Med andra ord är samarbete och förtroende en förutsättning för en hållbar utveckling.

Slutsatser

- Populismen fortsätter att få fäste globalt, i Europa och i Sverige. Den växande högerpopulistiska rörelsens metoder skapar oro bland stora delar av befolkningen.
- Det osäkra politiska läget i Sverige och EU kommer att prägla politiken under hela mandatperioden. Vilket kan påverka medborgarnas förtroende för politiken och politiska institutioner.
- Trenden med ökade klyftor, ojämlikhet och polarisering mellan olika grupper i samhället och i Botkyrka fortsätter och bidrar till att fler känner sig utanför samhället. Medborgarnas tillit och förtroende för det demokratiska systemet riskerar att minska.

Kapitlet har särskild relevans för medborgarprocesserna: [Möjliggöra Botkyrkabornas medskapande av samhället, Skapa en god och trygg livsmiljö för Botkyrkaborna och Möta Botkyrkabornas behov av gemenskap, rörelse och ett rikt kulturliv.](#)

Populism som konsekvens av det politiska tillståndet

Populistiska rörelser har vuxit sig starkare i västvärlden. ”Folket mot eliten” används i högre utsträckning som en metodik inom det parlamentariska systemet för att vinna val. Vi ser tydliga exempel som Trumps USA, italienska parlamentsvalet och Storbritanniens omröstning om utträde ur EU. Idag röstar var femte europeisk väljare på ett populistiskt parti och var tredje europeisk regering inkluderar eller är beroende av populistiska partier. Populismen är inte en ny eller tillfällig trend, och det finns ingenting som tyder på att stödet för populistiska rörelser skulle minska på kort sikt. På global nivå har populismen haft en stark inverkan och utmanat väljarnas tillit till det demokratiska systemet.

När tilliten till det demokratiska systemet försvagas skapas också förutsättningar för auktoritära krafter att växa och vinna mark. På global nivå har en försvagning av det demokratiska systemet öppnat för auktoritära krafter. Auktoritära ledare värnar till synes traditionella värden och normer, undergräver institutioner och är en direkt motsats till politik för ökad jämlikhet. Extrema partier får ofta stort utrymme och skapar oro och rädsla men deras makt och inflytande är i realiteten begränsad. Därför bedömer vi ändå att utvecklingen går mot en norm där

inkludering, demokrati och mänskliga rättigheter fortsatt är vägen framåt i Europa, Sverige och Botkyrka.

Det parlamentariska läget under mandatperioden

EU-val i ett splittrat Europa

Våren 2019 är det dags för medborgarna i EU att rösta i valet till Europaparlamentet. Under den nuvarande mandatperioden har EU ställts inför stora utmaningar såsom Brexit, flyktingöverenskommelsen med Turkiet och försämrade relationer med USA. Dessa utmaningar har utmanat det europeiska samarbetet. Det finns stora splittringar i EU och inte minst inom viktiga politiska frågor som asyl- och flyktingfrågan.

Gemensam EU-politik i värdegrundsfrågor motarbetas av Polen, Ungern och ett antal andra medlemsländer. Skillnader i uppfattningar ökar inom och mellan medlemsstaterna och utmanar EU-samarbetets framtid. Samarbetet utmanas också av högerpopulistiska EU-kritiska partier som organiserar sig aktivt inför parlamentsvalet våren 2019. Valresultatet och dess konsekvenser för EU:s framtid kommer att påverka många av de politiska frågor som Sverige och Botkyrka jobbar med under kommande mandatperiod.

Liknande tendenser i svenska valet

Vi ser liknande tendenser efter det svenska valet, på både nationell, regional och kommunal nivå. Splittring och osäkra majoritetsförhållanden i riksdagen gör det svårt att räkna med större genomgripande reformer under mandatperioden inom viktiga områden för Botkyrka, som arbetsmarknad, bostadspolitik och socialpolitik. På kommunal och regional nivå ser vi allt fler majoriteter med samarbeten över blockgränsen. För några väljare kan politik som förs i den här typen av konstellationer uppfattas som otydlig och med svag ideologisk förankring och mest en fråga om att behålla makt. För andra är det en önskvärd situation där "kåbblet" om ideologi läggs åt sidan. Detta tillstånd, som karaktäriseras av låsningar och politisk otydlighet, riskerar att försvaga medborgarnas förtroende för politiken och kan också skapa större utrymme för populistiska strömningar.

Lokala partier vinner mark

I det senaste valet ser vi återigen framgångar för lokala partier. Lokala partier ser ut att ha olika drivkrafter men liknar varandra i att det är ett lokalt maktinnehav som kritiserar. På ett plan ökar den politiska splittringen, samtidigt ger det lokala engagemanget en ökad sammanhållning och en starkare identitet kring den egna platsen. Starka lokala partier förändrar den politiska kartan men är på samma gång ett starkt uttryck för tillit till lokal demokrati.

Klyftorna och polariseringen i Sverige och i Botkyrka fortsätter att öka

Inkomstklyftorna har sedan början av 1990-talet vuxit snabbare i Sverige än i något annat OECD-land. Denna situation riskerar att skapa en känsla av utanförskap hos resurssvaga individer och grupper och en svagare tillit till samhällsinstitutioner. Botkyrkas befolkningssammansättning är blandad och vi kan förvänta oss

att ökande ojämlikhet påverkar förtroendet för demokratins förmåga att tillgodose grundläggande behov.

Polariseringen ökar också mellan de som är negativa till mångfald och de som ser mångfald som en grund för hållbar samhällsutveckling. Det pågår en kamp i Sverige mellan förespråkare för en demokrati som rymmer alla invånare oavsett bakgrund och de som vill utesluta individer från demokratin på grund av deras grupp-tillhörighet. Botkyrkabornas olika bakgrunder kan vara en positiv kraft för demokrati- och samhällsutveckling, men ökade skillnader mellan grupper med olika socioekonomisk status, och mellan platser i Botkyrka och i regionen motverkar vår möjlighet att dra nytta av den. Ojämlikheten mellan människor och samhällsgrupper i Botkyrka och Sverige riskerar att förstärkas kommande år med vikande konjunktur, svagare arbetsmarknad och sämre utveckling av hushållsekonomierna.

Många Botkyrkabor är nya Botkyrkabor. De möjligheter samhället skapar för flyktingar och andra nyanlända kommer att vara viktiga faktorer för att nya Botkyrkabor ska delta i demokratiska processer och bidra till utvecklingen av ett hållbart samhälle. På kortare sikt får vi räkna med allt större ojämlikhet och polarisering. På längre sikt är trenden med en demokrati där mångfald är norm och mänskliga rättigheter gäller alla starkare i Sverige och Botkyrka.

Oroligheter i omvärlden speglas lokalt i Botkyrka

Läget i världen är på många håll osäkert. En del gamla konflikter har mattats av och andra har bytt karaktär. En väsentlig andel av Botkyrkaborna har rötter i oroliga, konflikttrabbade och krigshärjade länder. Oroligheter i omvärlden kan därför påverka tilliten mellan olika etniska och kulturella grupper lokalt i Botkyrka. Även om konflikterna i en del av de områden som många Botkyrkabor har anknytning till under året har avmattats kan de närsomhelst intensifieras. Vi får vara beredda på att oroligheter fortsätter att leda till spänningar i Botkyrkas lokalsamhällen.

Samtidigt har Botkyrkabor med anknytning till konfliktområdena vid flera tillfällen tagit initiativ för att förhindra att oro och osäkerhet ska öka misstron mellan grannar och invånargrupper. Positiva krafter tar ansvar för att motverka konflikter och förstärka förtroendet för varandra och för den lokala demokratin i Botkyrka. Vi bedömer att detta kommer att fortsätta också framöver.

En utbredd känsla av otrygghet

För många är nutiden svår att fånga. Stora förändringar i en allt mer sammanhängande värld kan snabbt få konsekvenser i Sverige. Det ständiga flödet av information om nära och avlägsna händelser och mediernas dramatiska rapporteringar blandas med ett höjt röstläge i samhällsdebatten. Många uppfattar vår tid som rörlig, oförutsägbart och till stor del mer orättvis än tidigare. Uppfattningarna är starka om ökad kriminalitet och en polis som inte längre löser brott, att sjukvården inte fungerar, att korruptionen brer ut sig i samhället och att samhället är maktlöst mot terrorism. Trots att Sverige är en trygg, säker och välmående del av världen är känslan av otrygghet ändå utbredd. Med otrygghet minskar tilliten till både medmänniskor och till samhället i stort. Vi behöver acceptera det som många

människor trots allt upplever och stärka vår förmåga att möta oro och bidra till social sammanhållning.

5. Hälsa är allt

Livsvillkor, så som utbildning och inkomst påverkar Botkyrkabornas möjligheter till ett bra och långt liv, med god hälsa. Samtidigt är en god hälsa en förutsättning för att lyckas i utbildning, medskapande i samhället och arbete samt för att leva ett självständigt liv. För ett hållbart Botkyrka är det avgörande att följa och förbättra hälsoläget genom att minska de ökande sociala klyftorna och skillnaderna i hälsa i befolkningen.

Slutsatser

- Folkhälsan fortsätter att utvecklas positivt för de allra flesta. Vi lever längre och med bättre upplevd hälsa, men vissa grupper i befolkningen hänger inte med i utvecklingen. Det ökar skillnaderna i hälsa.
- Den psykiska ohälsan ökar, särskilt bland kvinnor, unga och den ökande andelen utlandsfödda. Vi behöver öka vår förståelse för orsaker till psykisk hälsa och ohälsa.
- En reviderad folkhälsopolitik och flera nya myndigheter med strategier som ska driva förändring i de växande sociala klyftorna och skillnader i hälsa ställer höga krav på kommunal administration och samordning.

Kapitlet har särskild relevans för medborgarprocesserna: [Möta Botkyrkabornas behov av att leva ett självständigt liv](#) och [Möta Botkyrkabornas behov av gemenskap, rörelse och ett rikt kulturliv](#).

Vi lever längre – men det finns skillnader i hälsa mellan grupper i befolkningen

Jämfört med andra länder i världen är folkhälsan i Sverige bra och utvecklas positivt för de flesta; livsvillkoren och levnadsvanorna har blivit bättre. Men utvecklingen är inte lika för alla grupper i befolkning. Flera grupper med sämre livsvillkor har en långsam eller stillastående utveckling i flera olika utfall av hälsa vilket ökar skillnaderna.

Medellivslängden i landet ökar över tid för samtliga grupper förutom för kvinnor med kortare utbildning. I denna grupp har medellivslängden stagnerat. Dödligheten i flera folksjukdomar minskar för både män och kvinnor, men det finns skillnader beroende på utbildningslängd. De fem främsta riskfaktorerna för sjukdom och förtida död i höginkomstländer är tobaksanvändning, högt blodtryck, övervikt och fetma, stillasittande och högt blodsocker. Dessa riskfaktorer är vanligare i grupper med kortare utbildning i jämförelse med längre utbildning, och skillnaderna i hälsa ökar över tid.

Den självskattade hälsan i landet följer samma mönster som medellivslängden och ökar över tid, men skattas generellt sett högre av män än kvinnor. Endast 52 procent av kvinnorna i Botkyrka med högst grundskoleutbildning skattar sin hälsa som god, till skillnad från 75 procent av kvinnorna med högre utbildning.

Skillnaderna i hälsa, vilket hälsoutfall man än studerar, återfinns i hela befolkningen. Några särskilda grupper har ökad risk för sämre hälsa. Det gäller bland annat HBTQ-personer, personer med funktionsnedsättningar, utlandsfödda, nyanlända, nationella minoriteter och andra personer som står utanför arbetsmarknaden. För personer med funktionsnedsättning beror den höga ohälsan i gruppen inte på funktionsnedsättningen i sig. Ohälsan beror snarare på upplevelsen av utanförskap på grund av bristande delaktighet på arbetsmarknaden, ekonomisk otrygghet, bristande tillgänglighet och diskriminering.

Ökande skillnader i livsvillkor och levnadsvanor ökar skillnader i hälsa

Vi ser ökade skillnader i hälsa, som till stor del är en följd av ökade skillnader i livsvillkor och levnadsvanor.

Livsvillkoren i Sverige har blivit bättre för de flesta den senaste tioårsperioden. Den ekonomiska standarden är högre, men de med lägst inkomster har halkat efter. Sysselsättningsgraden har gått upp under pågående konjunkturcykel men i lägre utsträckning för personer med endast förgymnasial utbildning. Det är en grupp som i högre utsträckning också är långtidsarbetslösa. Den disponibla inkomsten för kvinnor är högre, men män har fortfarande högre disponibel inkomst och högre sysselsättningsgrad. Fler flickor än pojkar når däremot gymnasiebehörighet och tar gymnasieexamen inom fyra år.

Ekonomiska förutsättningar påverkar hälsan. Knappa materiella förhållanden, ekonomisk stress och bristande kontroll över livssituationen påverkar möjligheterna till goda levnadsförhållanden, levnadsvanor och vård. En alltför stor andel kvinnor och män i Botkyrka har svårt att klara sina löpande utgifter och avstår från sjukvårdsbesök eller att hämta ut läkemedel av ekonomiska skäl.

Även skillnaderna i levnadsvanor har ökat, trots en generell positiv utveckling. Andelen vuxna med fetma har fördubblats de senaste 30 åren och nära hälften av alla svenskar har övervikt eller fetma. Botkyrka har en högre andel med övervikt och fetma än resten av länet och näst högst andel fyraåringar med övervikt och fetma i länet. Övervikt och fetma är vanligare bland män än kvinnor och bland personer med kort utbildning. Botkyrka har den mest stillasittande befolkningen i länet sett till fritiden.

Daglig tobaksrökning minskar nationellt. Tobakslagstiftningen har skärpts över åren och regeringen och kommunen har ställt sig bakom ett rökfritt Sverige. Samtidigt har Botkyrka den näst största andelen dagliga rökare i länet. Rökning är vanligast bland män och bland grupper med kort utbildning. Botkyrka har även den näst högsta andelen barn (födda 2016) som utsätts för tobaksrök i hemmet vid 0–4 veckors ålder.

Botkyrka har sammanfattningsvis en hög andel av befolkningen som har fetma eller övervikt och som röker. Vi behöver i större utsträckning arbeta med beteendeförändringar och insatser som leder till bättre livsvillkor och levnadsvanor hos Botkyrkaborna.

Skillnader i hälsa bidrar till ökad ojämlikhet och speglar segregation

Skillnader i hälsa kan ytterligare cementera de ojämlika möjligheterna i livet, som att klara skolan, få och kunna behålla ett arbete och i övrigt vara delaktig i samhället. Stockholmsregionen är segregerad och de sociala klyftorna ökar och visar sig i tydliga geografiska skillnader i hälsa. Inom Stockholms län är skillnaden i förväntad livslängd mellan grupper med kort utbildning i Vårby och de med lång utbildning i Danderyd åtta år. Den geografiska segregationen bidrar till en sämre sammanhållning i samhället med ökad otrygghet, social oro och bristande tillit. Kommunens uppgift är att förstå sambanden och konsekvenserna av långvariga trender och kompensera för ojämlika livsvillkor för att främja en god hälsa.

Psykisk ohälsa är ett fortsatt växande folkhälsoproblem

Psykisk ohälsa är en samlad beteckning både för mindre allvarliga psykiska besvär och för psykiatriska diagnoser. Under den senaste tioårsperioden har andelen personer med nedsatt psykiskt välbefinnande ökat något, särskilt bland kvinnor. Andelen sjukskrivningar på grund av psykisk ohälsa ökar. Rapporteringar av ångslan, oro och ångest har också ökat, särskilt bland yngre, och är högre bland kvinnor. Trots detta är det vanligare med självmord bland män, vilket indikerar en eventuell psykisk ohälsa som inte fångas upp. Det finns inga större skillnader vid lättare psykisk ohälsa mellan grupper med olika lång utbildning. Det gör det däremot vid svår oro eller nedstämdhet. Ju mer allvarlig psykisk ohälsa, desto starkare samband med sociala och ekonomiska livsvillkor.

Några undersökta och diskuterade förklaringar till den ökade psykiska ohälsan bland unga är skol- och betygsstress, en osäker arbetsmarknad med högre krav, ett informationssamhälle med minskad återhämtningstid och en ökad individualisering som förstärks av sociala medier. Trenden med ökad psykisk ohälsa bland unga och andra grupper i Botkyrka fortsätter under planeringsperioden. Vi behöver få mer kunskap om bakomliggande faktorer för psykisk ohälsa i Botkyrka och arbeta mer effektivt med insatser och i samverkan med andra för att minska ohälsan framöver.

Reviderad politik och nya myndigheter – krav på lokalt utförande ökar

Riksdagen fastslog 2018 ett nytt övergripande mål och en ny målstruktur för folkhälsopolitiken. Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att under en generation skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna.

Att påverka drivkrafterna som styr skillnaderna i hälsa kräver samordnade insatser med flertalet aktörer på nationell och regional nivå. En rad nya utredningar, lagändringar, strategier och nya myndigheter har sju satts de senaste åren. Hittills har intresset för att formulera planer och gemensamma mål varit större än för mågan till aktiva samordnade insatser. Utan samordning på nationell eller regional nivå riskerar den lokala samordningen att påverkas av målkonflikter och olika arbetsområdens företrädesrätt. Kommunen behöver av allt att döma fortsatt ta en aktiv roll för att samordna planer och omsätta dem i handling.

6. Utbildning är grunden

Att Botkyrkas unga ska få så jämlika livschanser som möjligt är en utmaning för Botkyrka. Uppväxtvillkor och utbildning är avgörande för ungas framtidsutsikter på arbetsmarknaden liksom för deras fortsatta liv och hälsa. Utbildning och kompetensutveckling har också avgörande betydelse för många vuxna Botkyrkabor med kort utbildning.

Slutsatser

- Inriktningen i rikspolitiken på att skolan behöver mer resurser håller i sig, men det gör också trenden med ökad statlig styrning av skolans innehåll och ökande administrativa krav.
- Den uppdelade bostadsmarknaden och stora sociala och ekonomiska skillnader fortsätter att prägla Stockholmsregionen och därmed också skolorna. Förskolans och skolans kompensatoriska uppgift blir fortsatt betydelsefull.
- Botkyrkabornas utbildningsnivå matchar inte fullt ut arbetsmarknadens behov. Arbetskraftsbristen ger nya möjligheter, men utbildning har avgörande betydelse.
- Flyttningsmönster till och inom regionen ger behov av tillgång till vuxenutbildning och kompetensutveckling för Botkyrkabor.

Kapitlet har särskild relevans för medborgarprocesserna: [Möjliggöra Botkyrkabornas livslånga lärande och Möjliggöra arbete och företagande för Botkyrkaborna.](#)

Stockholm växer och blir alltmer uppdelat

Stockholmsregionen både växer och blir allt mer uppdelad. Befolkningstillväxten beror på födelseöverskott och inflyttning från andra länder. Samtidigt fortsätter trenden med en kombination av inlåsnings effekter på bostadsmarknaden med minskad geografisk och social rörlighet. Det här ger både kommunen och utbildningssektorn en mer komplex uppgift, där den kompensatoriska uppgiften både handlar om skillnader i skolbakgrund och i livsförutsättningar.

Skillnaderna i medborgarnas ekonomi, livsstil i bred bemärkelse, utbildning och andra sociala faktorer ökar mellan stadsdelar. Sverige och Stockholmsregionen präglas av ökande inkomstskillnader, en trend som pågått i tre decennier. Samtidigt minskar den sociala rörligheten, utbildningsbakgrund har blivit en viktigare faktor och färre barn till lågutbildade går vidare till högre utbildningar.

Trenden innebär gradvis försämrade grundförutsättningar för Botkyrkas barn och unga och det ökar skolans betydelse för att stärka de elever som har sämre förutsättningar. Det stora antalet flyktingar och andra familjer med osäkra boendeförhållanden bland Botkyrkaborna gör uppdraget för våra skolor särskilt viktigt.

Spretande trender men skolan blir bättre

I de senaste årens skoldebatt har sjunkande kunskapsresultat varit i fokus, men de senaste så kallade PISA-undersökningarna pekar på att utvecklingen har vänt. Trots det växer fortfarande antalet elever som går ut årskurs nio utan att ha behörighet till gymnasieskolan.

Generellt sett lyckas flickor bättre än pojkar och det är framför allt pojkar som invandrat till Sverige efter sin skolstart som har svaga resultat. Den här gruppen blir också större. Den psykiska ohälsan fortsätter att öka bland unga och det gäller både flickor och pojkar. Det svenska skolsystemet klarar inte fullt ut av att ge alla elever likvärdiga förutsättningar i den obligatoriska skolan.

Botkyrkas skolor följer inte alla nationella trender, till exempel är kunskapsresultaten relativt oförändrade för niorna i Botkyrka medan den nationella trenden är försämring. De här förhållandena påverkas av de många flyktingfamiljer som flyttar till och lever i Botkyrka, men trots det närmar sig andelen elever som lämnar grundskolan med gymnasiebehörighet länets långsamt ökande siffror.

Andelen Botkyrkabor som påbörjar en högre utbildning inom tre år efter avslutat gymnasium fortsätter att öka och ligger bland de högsta av länets kommuner. Men samtidigt har Botkyrka, jämfört med länet, en större andel unga i åldrarna 20-24 som varken studerar eller arbetar. Botkyrka är långt ifrån lagom och vi behöver ha stor uppmärksamhet på hur förhållandena ser ut för Botkyrkas unga om vi ska kunna göra rätt.

Staten kommer att satsa på skolan trots ett osäkert läge i riksdagen

De senaste årens debatt och larmsignaler har gjort skolan till en högt prioriterad politisk fråga. Det finns trots ett högt tonläge i diskussionerna en bred politisk samstämmighet om att skolan behöver ökade resurser och vi kan vänta oss fortsatta statliga satsningar under kommande år.

Allt talar för att många statliga satsningar kommer i form av riktade bidrag för att alla kommuner ska genomföra likadana åtgärder. Kommunerna får räkna med att staten ökar sin detaljstyrning genom riktade statsbidrag, skärpta kontroller och fortsatta regelförändringar. Det är därför inte självklart hur Botkyrka kan dra nytta av de statliga insatserna. En utökad obligatorisk grundskola, en utökad skolplikt, är en sannolik reform som ökar kostnaderna mer för Botkyrka än för en genomsnittlig kommun. Vi kan inte räkna med att en sådan förändring kommer att kompenseras med förbättrade statsbidrag.

Skolans kompensatoriska uppgift blir fortsatt betydelsefull

Uppväxtvillkoren påverkar möjligheterna i vuxenlivet. Det gäller både stödet för studier och tillgången till välfärd. Att växa upp med fattiga föräldrar innebär ofta dålig hälsa, kortare utbildningsnivå, tidigt barnafödande och en svagare anknytning till arbetsmarknaden. Framför allt gäller det barn som vuxit upp i hushåll med långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd. Dessutom riskerar situationen att gå i arv. Skillnader mellan elevernas socioekonomiska bakgrund avspeglar sig i

skillnader i skolresultat. Det blir allt viktigare att alla skolor kan kompensera för skillnaderna i uppväxtvillkor.

Inflyttningen till Botkyrka från andra länder fortsätter att vara hög. De närmaste åren kommer många Botkyrkafamiljer också vara flyktingfamiljer som lever i stor osäkerhet. Osäkerhet om hur lång tiden i Sverige ska bli, osäkra boendesituationer och osäkerhet om vad som är bäst för barnen. Vi får också räkna med att fler familjer som fått avvisningsbeslut stannar kvar som ”papperslösa”, som en del av den osynliga befolkningen. Bostadsbristen innebär av allt att döma att också andra familjer lever med ytterst osäkra boendeförhållanden. Det här ger ökade utmaningar för kommunen att hantera under planeringsperioden.

Generellt sett har Stockholmsregionen inte satt problemen med ojämlika villkor för barn och unga högt på den gemensamma dagordningen. I den senaste utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF5 2050) har skolfrågorna däremot fått en ökad prioritet. Ökad regional uppmärksamhet och statlig prioritering av en jämlik kunskapsskola kan ge bättre förutsättningar för skolutveckling i Botkyrka.

Föränderligt arbetsliv och livslångt lärande

Arbetsmarknaden förändras snabbt. Utbildning på gymnasienivå är oftast ett minimikrav för att få och behålla ett jobb. Det kommer att bli viktigt med ett utbildningssystem som ger även vuxna chansen att genomföra en grundläggande utbildning. Globalisering och snabb spridning av kunskap gör att fler kommer att behöva kompetensutveckling för att behålla konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

Digitaliseringens effekter på arbetsmarknaden är just nu särskilt uppmärksammade i samhällsdebatten. Mycket talar för att det är jobb där det idag räcker med gymnasiekompetens som kommer att förändras eller försvinna. Eftersom de mer kompetenskrävande delarna av arbetsmarknaden ser ut att fortsätta att växa finns det förutsättningar att omställning i arbets- och näringsliv sker utan att kraven på kommunala insatser ökar.

Men digitaliseringen är också en fråga om jämlikhet. Idag lever 1,1 miljoner personer i Sverige av olika orsaker i digitalt utanförskap. För att alla ska kunna delta jämlikt i samhället, i skolan och på arbetsmarknaden är utformningen av de digitala lösningarna avgörande. Det kräver hög kompetens och medvetenhet om befolkningens olika förutsättningar och behov. Om det inte utgör grunden finns en stor risk att grupper som redan lever i utsatthet blir ytterligare marginaliserade.

De okvalificerade jobben fortsätter att öka i viss utsträckning men inte med samma takt som medborgarna med låg utbildning. Det ställer krav på ett fortsatt högt engagemang från kommunen. Den generella arbetskraftsbristen ger förutsättningar att utbilda och kompetensutveckla direkt till jobb med högre krav på utbildning ytterligare ett antal år framöver. Samtidigt förändras också de okvalificerade jobben ständigt till sitt innehåll, precis som inom övriga arbetsmarknaden. I år infördes en utökad rätt till Komvux och staten skjuter till mer pengar till kommunerna. Trots det får vi räkna med ett ökat behov av resurser för

vuxenutbildning framöver.

Konkurrens om personal inom de pedagogiska yrkena

Enligt länsstyrelsens bedömning kommer efterfrågan inom pedagogiska yrken att öka mer än tillgången fram till 2020. Nya karriärtjänster har inrättats med förstelärare och lektorer, något som kan öka kunskapsförmedlingen mellan lärarna. Lärarbrist – eller brist på personal i pedagogiska yrken – leder till en ökad konkurrens om personal mellan kommuner och mellan skolor och driver på kostnaderna. Gymnasieskolorna i kommunen ser ut att ha en god och stabil försörjning av legitimerade lärare men situationen i förskolan och skolan är sämre. Konkurrensen om legitimerade lärare kommer att bli hårdare de kommande åren.

Fler förskolebarn och skolelever de närmaste åren

Antalet barn i förskolan och skolan ökar de närmaste åren vilket kräver stora investeringar för att öka kapaciteten. Den här utvecklingen sätter press på kommunens förmåga till lösningar både när det gäller tillgång till lokaler och till lärare. Samtidigt måste vi rusta upp många äldre skollokaler.

Det är inte bara Botkyrka som växer, det gör också regionen i övrigt. Många kommuner behöver tillföra kapacitet i grundskolor och gymnasier, men har svårt att hålla jämna steg med bostadsbyggandet och ökningen av antalet elever. Det här kan minska skolornas vilja och förmåga att ta emot elever som bor utanför det egna närområdet. Det blir viktigare att kommunen har god kontroll på behovet av elevplatser för att kunna täcka behoven hos Botkyrkas barnfamiljer.

Fler barn och fler skolor med upprustningsbehov innebär ökande konkurrens om resurser under åren framöver.

7. Arbete är egenmakt

Botkyrka är en del av en tillväxtregion med stor efterfrågan på kompetens och arbetskraft. Arbetsmarknaden skapar gynnsamma förutsättningar för inrikes födda med rätt utbildning. Personer med en utsatt ställning på arbetsmarknaden får allt svårare att hitta jobb. Det blir allt viktigare att anpassa kommunens insatser till ut-satta grupperns behov. Vi ser fortfarande ett svagt intresse från arbetsgivare för att tillgängliggöra arbetsmarknaden för fler.

Slutsatser

- Näringslivsutvecklingen i närliggande områden innebär möjligheter också för Botkyrka som plats, beroende på vår förmåga till strategiskt närings-livsarbete bland annat kring expansions- och etableringsmöjligheter.
- Konjunkturläget innebär ett bra arbetsmarknadsläge en kortare tid framö-ver, därefter blir situationen åter svårare för de Botkyrkabor som saknar fast förankring på arbetsmarknaden.
- Det nuvarande politiska läget på nationell nivå påverkar satsningarna inom arbetsmarknadsområdet i en mer marknadsorienterad riktning där närings-livet stimuleras till att skapa fler arbetstillfällen.
- Svårigheter att etablera sig i Stockholmsregionen medför att fler Botkyrka-bor riskerar att fastna i tillfälliga låglönejobb i utkanten av arbetsmark-naden. Hur starkt detta uttrycks är beroende av hur djup och långvarig den ekonomiska nedgången blir.

Kapitlet har särskild relevans för medborgarprocesserna: [Möjliggöra arbete och företagande för Botkyrkaborna och Möjliggöra Botkyrkabornas livslånga lärande.](#)

Positiva drivkrafter för Botkyrkas näringsliv och arbetsmarknad

Botkyrka ligger strategiskt mellan tre regionala stadskärnor med stor utveckling av arbetsplatser, bostäder och utbud. Stora infrastruktursatsningar som Citybanan med uppgraderat pendeltågssystem och kommande Förbifart Stockholm, Tvärför-bindelse Södertörn och Spårväg syd ger redan bättre förutsättningar för en positiv utveckling av Botkyrkas lokala näringsliv och därmed också för nya arbeten. Vi i Botkyrka kan räkna med ett ökat intresse för investeringar i den sydvästra delen av regionen.

Den näringslivsutveckling som sker i närliggande områden till Botkyrka kan ha både fördelar och nackdelar för Botkyrka som plats. Vilken förmåga vi har att strategiskt anpassa näringslivsarbetet och aktivt arbeta för att dra nytta av om-kringliggande näringslivssatsningar, såsom South Stockholm Business District, kommer att vara avgörande för Botkyrka som tillväxtkommun.

Samtidig arbetskraftsbrist och arbetslöshet förstärks med svagare tillväxt

Tillväxttakten i Stockholmsregionen är god men mattas av under planeringsperioden. Bristen på kompetent arbetskraft är en bromsande faktor. Det är svårt för arbetsgivare att rekrytera personal utifrån de profiler som efterfrågas och inom exempelvis bygg, teknik och data finns en stark efterfrågan på utbildad arbetskraft. Vård- och omsorg är en annan sektor med stora framtida rekryteringsbehov och hög brist på efterfrågad kompetens.

Efterfrågan på arbetskraft minskar troligtvis som en följd av den väntade konjunkturedgången men behov av kvalificerad personal till flera branscher kommer ändå att finnas. Bristen på arbetskraft som motsvarar det som marknaden efterfrågar kvarstår. På lite längre sikt skapar befolkningsutvecklingen (med mindre andel av befolkningen i arbetsför ålder) tillsammans med bostadsbristen (som dämpar inflyttningen till regionen) större arbetskraftsbrist.

Frågan om arbetsbrist handlar också om kompetensväxling. Den digitala utvecklingen innebär en strukturomvandling där företag, branscher, yrken, jobb och individens kompetens kommer att ha allt kortare livslängd. Det innebär att den digitala kompetensen, utöver utbildningsnivån, hos medborgarna blir viktigare. Medborgarnas förändringsberedskap blir en växande konkurrensfaktor. Fler yrkesgrupper kommer att behöva skola om sig för att bättre kunna svara mot de kompetensbehov som uppstår. Möjligheten till omställning är avgörande för att klara de förändringar som utvecklingen inom arbetsmarknadsområdet medför.

Arbetslösheten är fortsatt hög bland de särskilt prioriterade grupperna: utomeuropeiskt födda, personer med funktionsnedsättning, personer över 55 år och personer med kort utbildningsbakgrund. Den väntade konjunkturedgången slår hårdast mot dessa grupper. Här krävs bättre förberedelser och matchning av arbetssökande till delar av arbetsmarknaden med brist på arbetskraft. Som ett led i att bryta långtidsarbetslösheten blir det därmed också allt mer betydelsefullt att uppmuntra och stötta arbetsgivare och våga pröva andra kompetenser än de man vanligtvis efterfrågar.

Idag saknas ett tydligt regionalt ledarskap för att hantera samtidig arbetskraftsbrist och arbetslöshet. Det saknas också ett fokus på hushåll som lever i regionen men inte syns på det offentliga radarn.

Huvudstadsregionens förmåga att skapa ekonomisk utveckling och förnyelse av näringslivet påverkar både den nationella tillväxten och de lokala förutsättningarna för Botkyrkaborna att få jobb. Frånvaron av det sociala ansvarstagandet i arbetsmarknadens utveckling gör att kommunen även i fortsättningen måste ta ett stort ansvar för att få de utanför arbetsmarknaden i arbete.

En mer marknadsorienterad tillväxt- och arbetsmarknadspolitik är att vänta

De kommande åren ser vi en utveckling där näringslivets aktörer får en alltmer central roll i arbetsmarknadspolitiken. De statligt finansierade åtgärderna som hittills använts som stimulans för att olika grupper ska etablera sig på arbetsmarknaden kommer att finnas kvar men inte hanteras av det offentliga i lika stor

utsträckning. Det ställer krav på kommunen att förhålla sig till privata aktörer som erbjuder tjänster som tidigare drivits i offentlig regi. Möjligheten att påverka utifrån de prioriteringar och behovsbeskrivningar som kommunen gör blir mer begränsad. Kommunen kommer att behöva ta ett större ansvar för att säkra att Botkyrkabor som saknar arbete får jobbmöjligheter med anständiga arbetsvillkor.

Debatten om att en arbetsmarknad med färre tvingande regler och lägre ingångslöner skulle öppna för fler jobb och anställningar får mer avtryck i arbetsmarknadspolitiken. En annan del i debatten handlar om Arbetsförmedlingens framtida roll och funktion. Vi kommer inte att se några större reformer den närmsta tiden men på längre sikt får myndigheten sannolikt en mindre central roll och betydelse. I stället kommer näringslivets aktörer ges möjlighet att ta en mer aktiv roll i frågor om arbetsmarknad och etablering. En sådan förändrad statlig politik kommer att innebära att kommunerna behöver lägga mer tyngd på att stimulera näringslivet för att skapa arbetstillfällen. Vi behöver ha beredskap för en sådan utveckling.

Olika höga trösklar till arbetslivet

Arbetslösheten blir alltmer ojämnt fördelad och innebär skillnader i livsvillkor för olika grupper av Botkyrkabor. Gymnasieutbildning är idag en grundläggande förutsättning för att få ett arbete. Botkyrka är en av Stockholmsregionens kommuner där andelen personer med kort utbildningsbakgrund är hög. De Botkyrkabor som väntar på asylprövning och som får uppehållstillstånd är relativt sett många och kommer att öka på gruppen utanför arbetsmarknaden.

Kvinnor förvärvsarbetar i lägre utsträckning än män. Det gäller särskilt för kvinnor med kortare utbildning. Kvinnor med lång eftergymnasial utbildning förvärvsarbetar däremot i högre utsträckning än män med motsvarande utbildningsnivå. Högre utbildning är vägen till arbete i mycket högre grad för kvinnor än för män och särskilt för de som är födda utanför Norden.

Gruppen unga i Botkyrka som varken arbetar eller studerar har svårt att hitta ingångar till rätt utbildning och jobb. Det som avgör om en individ kan hävda sig på arbetsmarknaden på lång sikt är i hög grad gymnasiekompetensen. Allt tyder på att minst gymnasiekompetens fortsätter att vara den främsta tillgången för att kunna konkurrera om jobben i Stockholmsregionen.

För att skapa likvärdiga förutsättningar för tillgång till arbete även för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden behövs kommunala stödstrukturer som bygger på bättre samverkan mellan skola, arbetsliv och andra aktörer.

Ojämlika möjligheter i arbetslivet – den ”grå sektorn” växer

Svårigheten för många att få jobb har lett till att en ”grå sektor”, delvis avskild, har vuxit fram på arbetsmarknaden. Den kännetecknas av:

- svart ekonomi
- enkla lågbetalda jobb där lönerna inte följer kollektivavtalen
- tillfälliga anställningar där arbetsgivare i vissa fall utnyttjar offentliga jobbsubventioner
- andra former av arbeten där arbetsgivare utnyttjar att de som arbetar inte har några reella val.

Botkyrkabor som befinner sig i den ”grå sektorn” har svårt att stärka sina nätverk för att kunna komma in på andra delar av arbetsmarknaden. Det finns anledning att tro att en del av de personer som jobbar inom den ”grå sektorn” också tillhör gruppen osynlig befolkning. Men statistikens begränsningar gör att det saknas kunskap om den ”grå sektorn” och den verksamma arbetskraften.

Bedömningen är att den ”grå sektorn” ökar till följd av att grupperna som står utanför den reguljära arbetsmarknaden inte kommer att minska. De så kallade okvalificerade jobben blir allt färre men behov av och betalningsvilja för kortsiktiga arbetsinsatser snarast ökar. Det saknas än så länge regionala initiativ för att möta den här utvecklingen. Vi behöver ha beredskap för uppsökande verksamhet och kompetensutveckling för att undvika att människor blir fastlåsta i osäkra delar av arbetsmarknaden som utnyttjar människors livssituationer.

8. Hållbar boendesituation för Botkyrkaborna

Ett tryggt boende är en grundläggande förutsättning för att kunna bygga ett gott liv och ta tillvara livschanser. Utvecklingen i Stockholms län med stor bostadsbrist och höga boendekostnader gör det svårt för många med låga inkomster att få en egen bostad. Den regionala obalansen i tillgång på boende gör att vissa platser – däribland Botkyrka – får ta ett större socialt ansvar.

Slutsatser

- Bostadsmarknadens mekanismer upprätthåller och förstärker segregationen i Stockholmsregionen och bostadsbristen får allt större effekter för utvecklingen där effekterna blir särskilt kännbara i Botkyrka.
- Resurssvaga hushåll i regionen kommer i hög utsträckning att lösa sina bostadsbehov i miljonprogrammets förhållandevis billiga hyresrätter, bland annat i Botkyrka. Med det följer ökade kommunala serviceinsatser, oftast utan varken skatteintäkter eller statsbidrag.
- En växande bostadsbrist skärper förväntningarna på kommunen att klara av bostadsförsörjningen för olika grupper som har svårt att få en bostad samtidigt som tillgången minskar.

Kapitlet har särskild relevans för medborgarprocessen: Möjliggöra en god och trygg livsmiljö för Botkyrkaborna.

Situationen på bostadsmarknaden påverkar regionens utveckling

Bostadsmarknadens sätt att fungera och den tilltagande bostadsbristen har en stor inverkan på städernas utveckling och spelar allt större roll för social hållbarhet. Under en lång period har Stockholmsregionen haft en hög befolkningsökning och antalet hushåll har ökat väsentligt snabbare än antalet nya bostäder. Bostadsbristen minskar valmöjligheterna på bostadsmarknaden för hushåll med små resurser. Samtidigt är de flesta stockholmare relativt opåverkade av bostadsbristens negativa konsekvenser. Ojämligheten i valmöjligheter har inneburit en uppdelning inom länet där effekterna av bostadsbristen blir särskilt kännbara i vissa delar.

Regional obalans i investeringar och socialt ansvarstagande

Den regionala obalansen inom Stockholmsregionen drivs på ytterligare kommande år till följd av var i länet stora infrastruktursatsningar planeras och genomförs och var marknaden bygger merparten av de nya bostäderna. Resultatet blir att investeringar hamnar i redan resursstarka områden. Många har inte råd med nybyggda bostäder och efterfrågar billigare hyres- eller bostadsrätter. Det är stor brist på dessa generellt men en större andel av dem finns i Botkyrka vilket innebär att det här finns relativt sett större tillgång på rum, delade lägenheter eller liknande att hyra. Botkyrka är en plats där personer med svag anknytning på bostadsmarknaden kan hitta en bostad och en av få platser i Stockholmsregionen där

nyanlända kan hitta eget boende. Botkyrka fungerar därför som en inflyttningskommun för många som inte kan hitta boende i andra delar av regionen. Vi får räkna med att denna trend fortsätter.

År 2016 trädde den så kallade bosättningslagen i kraft som innebär att varje kommun blir anvisade att ta emot och säkra boende för ett bestämt antal nyanlända. Flera kommuner väljer att tolka sitt ansvar enligt bosättningslagen som begränsat till två år. Av länets kommuner uppger en majoritet i Bostadsmarknadsenkäten att de tidsbegränsade lösningar de har erbjudit upphör och att hushållen därefter hänvisas till ordinarie bostadsmarknad. Detta agerande stärker strukturer i regionen där ett fåtal kommuner tar ett oproportionerligt stort ansvar. Vi får räkna med att fler personer söker sig till Botkyrka för att hitta ett boende och att vi får fortsätta att axla en stor del av ansvaret och ta ledarrollen för ett socialt ansvarstagande.

Trenden med ökat bostadsbyggande bryts och förstärker bostadsbristen

De senaste två åren har bostadsbyggandet i länet legat på rekordnivåer och nästan nått upp till den nivå som Länsstyrelsen bedömer är det regionala behovet. Trenden med ökande nybyggnation bryts kommande år. Redan under 2018 minskade antalet påbörjade lägenheter kraftigt. Samtidigt kommer inflyttningen till regionen fortsatt vara stor, även om en viss avmattning kan följa av en lägre konjunktur. Bostadsbristen kommer därför att öka ytterligare kommande år.

Försämrade förutsättningar för nybyggnation också i Botkyrka

Områden där bostadspriser har stigit snabbt brukar vid en avmattning på bostadsmarknaden också vara de där priserna börjar sjunka först. I områden med få igångsatta projekt och där lokala förutsättningar inte har förändrats och gjort områdena mer attraktiva kommer intresset för bostadsinvesteringar att minska.

Kommunen har en god planberedskap och många pågående bostadsprojekt. Trots det får vi räkna med att byggaktörernas intresse att investera i Botkyrka minskar och att redan planerade projekt försenas eller helt stannar av. Kommunen kommer återigen behöva vara mer aktiv för att intressera byggaktörer för projekt.

En avmattning av bostadsmarknaden innebär samtidigt en sundare kostnadsbild och en ledig produktionskapacitet inom byggsektorn. På sikt finns ett ökat utrymme för allmännyttan att öka produktionen av hyresrätter.

Fortsatt höga trösklar för hushåll med små resurser – men även för andra

Bostadsbristen i Stockholmsregionen gör det fortsatt svårt för unga, studenter, nyanlända, personer utan folkbokföring, unga personer med funktionsnedsättning och andra utsatta eller mindre kapitalstarka grupper att komma in på bostadsmarknaden. Den ökade konkurrensen om boende innebär att vissa hamnar i hemlöshet trots arbete och inkomst. Vi får räkna med att det blir fler personer kommande år i de grupper som har svårast att få en bostad. Förväntningarna på kommunen att möjliggöra för att fler inom varje grupp ska få en egen bostad kommer att öka.

Bostadsbristen leder till instabila boendeförhållanden och sociala problem

Inflyttningen till Stockholmsregionen och Botkyrka är hög trots att bristen på bostäder är stor. Möjligheterna till arbete, nätverk, utbud med mera väger för vissa tyngre än tillgången till en bostad. De som inte har råd att köpa eller hyra nyproducerade bostäder eller har kort eller ingen kötid tvingas lösa sin boendesituation på annat sätt. Andrahandsuthyrning och uthyrning av rum blir vanligare i hela regionen – också i Botkyrkas hyresrätter. Allt fler kommer att vara trångboddade. Instabila boendeförhållanden eller hemlöshet och trångboddhet försämrar förutsättningarna att bygga en stabil livssituation.

Hemlöshet har tidigare främst handlat om personer med missbruksproblematik, men idag dominerar hushåll med svag ekonomi. Vi får räkna med att bristen på bostäder leder till att allt fler hamnar i ohållbara lägen med sociala problem som följd. Särskilt drabbade är barn och unga som slits upp från skola, vänner och sammanhang. Det riskerar att bryta den positiva trenden i Botkyrka med sjunkande barnfattigdom och förbättrade skolresultat.

Förnyelsen av miljonprogrammet skapar förväntan och osäkerhet

En stor andel av bostäderna i kommunen är från 1960- och 70-talet och behöver renoveras kommande år. I takt med att förnyelsen sker i fler bostadsbestånd väcker det hos många Botkyrkabor förväntningar – ”äntligen bättre”, medan det hos andra väcker oro och osäkerhet – ”kan jag bo kvar?”.

Renoveringar medför att hyror höjs. Vi går också in i en period med lägre konjunktur vilket för vissa ger försämrade möjligheter till arbete och inkomst. Sammantaget får vi räkna med att fler behöver ekonomiskt stöd för att kunna betala hyran.

Upprustningsfasen för också med sig prövningar av hyreskontrakt och synliggör andra- och tredjehandsuthyrning och rumsuthyrning, som inte alltid är tillåten. Den kommer att orsaka ofrivilliga flyttningar och att fler riskerar att bli helt utan bostad. Samtidigt kan den synliggöra olovlig uthyrning och undanröja att kontraktsinnehavare som inte bor i lägenheterna hyr ut till personer i utsatta situationer och låter dem betala dyra rumshyror, som i vissa fall utgör hela den disponibla inkomsten.

Förnyelsen av miljonprogramsområdena innebär också att nya bostäder kommer att byggas i dessa områden. Ett större och mer varierat utbud skapar fler möjligheter att göra val på den lokala bostadsmarknaden och på längre sikt påverkar nya bostäder också befolkningssammansättningen. Även underlaget för handel, service och kollektivtrafik ökar.

Många utspel men få reformer – vad händer med bostadspolitiken?

Mellan de senaste två valen har bostadsmarknaden och bostadsbristen flitigt diskuterats och debatterats. Men under valrörelsen var det långt ifrån en av de viktigaste frågorna. Sannolikt kommer bostadssituationen i Stockholmsregionen åter få ett större medialt och politiskt utrymme framöver. Men för att på allvar förändra möjligheterna för de som har svårt att få ett boende krävs egentligen mer

genomgripande reformer, framför allt inom bostadspolitiken och socialpolitiken. Inget tyder på att förutsättningarna blir förändrade kommande mandatperiod. Vi behöver ha beredskap både för att kommunen behöver vara mer aktiv för att få till nybyggnation och för att grupper utanför bostadsmarknaden får en allt svårare boendesituation.

Trend att fler aktörer uppehåller sig kring sociala hållbarhetsfrågor

På senare tid har frågor om social hållbarhet fått allt större uppmärksamhet. Den sociala dimensionen lyfts i nästan alla debatter, seminarier och inspel som rör regionens utveckling och av aktörer som traditionellt haft ett begränsat intresse av den. Stockholms handelskammare frågar sig var den sociala hållbarheten tog vägen, SEB undrar hur fastighets- och finansmarknaden kan samverka och bidra och för första gången finns sociala frågor med som uttryckta prioriteringar i RUFSS (Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen).

Det finns en större mottaglighet för de frågor som Botkyrka kommun under en längre tid har drivit vilket ger oss större möjlighet att påverka andra aktörer i Stockholmsregionen.

Bilaga 1. Botkyrkas befolkning 2018–2027

Här presenterar vi Botkyrka kommuns prognos över befolkningen 2018–2027, för kommunen som helhet och för stadsdelarna.

Innehåll

- Prognos 2018–2027 – kommunen
- Prognos 2018–2023 – stadsdelarna Alby, Hallunda-Norsborg, Fittja, Tullinge, Tumba och Vårsta-Grödinge
- Prognos från 2017 jämfört med utfallet för 2017
- Hur säker är prognosen?
- Hur tar vi fram prognosen?

Prognos 2018–2027 – kommunen

Här presenterar vi prognosen för hela Botkyrka med uppdelning på tolv åldersklasser och på kvinnor och män. Vi har möjlighet att ta fram andra indelningar efter önskemål.

Kommunens befolkning kommer att fortsätta öka. Den årliga ökningen under 2018–2027 antas bli 1 470 personer per år, vilket är högre än ökningen under perioden 2000–2017, då befolkningen ökade med i genomsnitt knappt 1 100 per år.

Uppdelning på ålder

Befolkningen antas öka i samtliga åldersklasser. Procentuellt sett ökar den mest i åldersklasserna 80–89 och personer över 90 år.

Botkyrkas befolkning 2017, samt prognos 2018–2027, avrundat i 10-tal uppdelad på åldersklasser

Ålder	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
0	1 225	1 260	1 270	1 290	1 310	1 330	1 340	1 350	1 370	1 380	1 400
1-5	6 447	6 510	6 600	6 680	6 770	6 880	6 970	7 060	7 150	7 230	7 320
6	1 241	1 330	1 320	1 340	1 350	1 350	1 380	1 400	1 420	1 440	1 460
7-9	3 946	3 920	3 980	3 950	4 040	4 050	4 080	4 120	4 180	4 250	4 310
10-12	3 553	3 700	3 790	3 970	3 940	4 000	3 980	4 060	4 090	4 120	4 160
13-15	3 506	3 590	3 620	3 660	3 790	3 870	4 030	4 020	4 080	4 070	4 150
16-18	3 394	3 470	3 550	3 640	3 710	3 750	3 790	3 910	3 980	4 130	4 130
19-25	8 577	8 630	8 730	8 770	8 830	8 980	9 130	9 250	9 400	9 510	9 700
26-64	47 364	48 390	49 270	50 060	50 760	51 500	52 210	52 950	53 690	54 510	55 240
65-79	10 029	10 060	10 130	10 280	10 410	10 460	10 460	10 490	10 510	10 520	10 590
80-89	2 259	2 360	2 460	2 540	2 640	2 780	2 990	3 170	3 370	3 510	3 680
90-	384	400	410	420	440	450	460	470	480	500	530
Summa	91 925	93 610	95 140	96 600	97 990	99 390	100 820	102 250	103 700	105 170	106 650

Uppdelning på kön

Botkyrkas befolkning 2017, samt prognos 2018-2027, avrundat i 10-tal, uppdelad på kön

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kvinnor	44 991	45 740	46 420	47 080	47 720	48 360	49 010	49 670	50 340	51 020	51 700
Män	46 934	47 880	48 720	49 520	50 270	51 030	51 800	52 580	53 360	54 160	54 960
Summa	91 925	93 610	95 140	96 600	97 990	99 390	100 820	102 250	103 700	105 170	106 650

Födelseöverskott och flyttningsöverskott

Botkyrkas folkmängd påverkas av hur många som föds, dör, flyttar in och flyttar ut. Befolkningen ökar under prognosperioden på grund av att det föds fler än det dör och för att fler flyttar in än flyttar ut. Det brukar kallas födelseöverskott och flyttningsöverskott.

Vi räknar med ett födelseöverskott på cirka 710 personer per år. Det motsvarar ungefär nivån under perioden 2000–2017, då överskottet i genomsnitt var 660 personer per år.

Vi räknar också med ett flyttningsöverskott på i genomsnitt drygt 700 personer per år. Under 2000–2017 var överskottet på i genomsnitt 420 personer per år.

Befolkningsförändringar 2018-2027 enligt prognos

År	Folkmängd	Födda	Döda	Födelsenetto	Inflyttningar	Utflyttningar	Flyttningsnetto	Folkökning
2018	93 613	1 229	553	676	8 733	7 722	1 011	1 687
2019	95 139	1 242	558	684	8 706	7 864	842	1 526
2020	96 600	1 264	564	700	8 753	7 992	761	1 461
2021	97 989	1 283	570	713	8 791	8 114	677	1 390
2022	99 395	1 297	577	720	8 917	8 231	686	1 406
2023	100 816	1 311	585	726	9 044	8 350	694	1 420
2024	102 253	1 324	594	730	9 174	8 468	706	1 436
2025	103 704	1 338	602	736	9 305	8 589	716	1 452
2026	105 171	1 351	610	741	9 437	8 712	725	1 466
2027	106 652	1 364	620	744	9 571	8 834	737	1 481

Prognos 2017–2022 – stadsdelarna

Här presenterar vi befolkningsprognosen med uppdelning på tolv åldersklasser för stadsdelarna Alby, Hallunda-Norsborg, Fittja, Tullinge, Tumba och Vårsta-Grödinge. Prognosperioden är sex år, i stället för tio år som för kommunen som helhet. Begränsningen i antalet år beror på att det är svårt att prognosticera faktorer av betydelse för stadsdelarna, till exempel nybyggnation, för tidpunkter långt fram i tiden. Vi har möjlighet att ta fram andra indelningar efter önskemål.

Faktorer som påverkar befolkningsutvecklingen

Befolkningsutvecklingen i stadsdelarna kan beskrivas som en kombination av vad som händer med nuvarande bostäder och hur mycket nytt vi bygger. Även om nybyggnation är en viktig del så är den hela tiden på marginalen sett till vårt totala bestånd. På stadsdelsnivå har nybyggnaden en mer direkt effekt på befolknings-tillväxten vilket gör antaganden viktiga.

Vi bedömer att Alby får den procentuellt största befolkningsökningen under perioden. Befolkningen i Alby väntas öka med drygt 9 procent. Orsaken är inflyttning i de sista etapperna av Tingstorget. Förra prognosen såg en större procentuell ökning i Alby, men tillskottet av bostäder har nästan uteslutande varit ett och tvåor vilket håller inflyttningen nere. Övriga stadsdelar väntas öka med 3–9 procent.

Befolkningsökning i Botkyrkas stadsdelar 2018-2023 enligt prognos

Område	Procentuell befolkningsökning 2018-2023
Alby	9,3 %
Fittja	3,5 %
Hallunda-Norsborg	5,5 %
Tullinge	8,9 %
Tumba	8,7 %
Vårsta-Grödinge	8,8 %
Botkyrka	7,7 %

Uppdelning på ålder

Befolkning i ALBY 2017, samt prognos 2018-2023							
Ålder	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0	190	210	210	220	220	220	220
1-5	988	980	1 030	1 040	1 070	1 080	1 100
6	188	220	180	200	190	200	200
7-9	619	610	620	580	590	570	580
10-12	530	550	560	600	590	590	560
13-15	506	530	550	540	550	560	590
16-18	498	510	520	540	550	570	560
19-25	1 370	1 350	1 330	1 340	1 340	1 350	1 370
26-64	7 141	7 460	7 690	7 840	7 970	8 120	8 220
65-79	1 145	1 210	1 290	1 350	1 390	1 410	1 420
80-89	223	230	250	260	260	290	320
90-	36	40	40	40	40	40	40
Summa	13 434	13 890	14 270	14 540	14 760	15 010	15 190

Befolkning i HALLUNDA-NORSBORG 2017, samt prognos 2018-2023							
Ålder	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0	304	310	300	300	310	310	320
1-5	1 536	1 550	1 530	1 530	1 540	1 560	1 610
6	258	280	310	290	290	290	300
7-9	832	810	820	840	860	870	870
10-12	715	750	770	810	790	800	820
13-15	760	760	740	730	760	780	820
16-18	767	780	780	780	770	760	760
19-25	2 023	1 960	1 940	1 920	1 910	1 930	1 970
26-64	10 727	10 910	11 030	11 110	11 220	11 400	11 680
65-79	2 446	2 390	2 370	2 380	2 380	2 380	2 390
80-89	520	550	580	600	620	640	680
90-	80	90	90	90	90	90	90
Summa	20 968	21 150	21 250	21 370	21 550	21 820	22 310

Befolkning i TULLINGE 2017, samt prognos 2018-2023							
Ålder	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0	255	260	260	270	270	270	270
1-5	1 471	1 460	1 480	1 510	1 510	1 530	1 530
6	308	340	320	320	330	310	330
7-9	972	970	1 030	1 010	1 020	1 010	990
10-12	859	910	930	1 000	1 000	1 050	1 030
13-15	841	880	860	890	940	960	1 020
16-18	709	760	810	860	890	880	910
19-25	1 582	1 610	1 640	1 650	1 680	1 760	1 800
26-64	9 693	9 940	10 200	10 480	10 680	10 860	11 040
65-79	2 302	2 250	2 240	2 220	2 190	2 150	2 120
80-89	548	550	560	580	590	630	670
90-	89	90	90	100	100	100	100
Summa	19 629	20 030	20 430	20 880	21 200	21 510	21 810

Befolkning i TUMBA 2017, samt prognos 2018-2023							
Ålder	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0	334	340	340	350	360	360	370
1-5	1 681	1 720	1 770	1 790	1 820	1 850	1 870
6	330	350	340	360	370	370	380
7-9	1 066	1 070	1 070	1 050	1 090	1 100	1 130
10-12	982	1 020	1 050	1 090	1 090	1 100	1 090
13-15	950	970	1 000	1 020	1 050	1 080	1 120
16-18	922	950	990	1 000	1 010	1 050	1 060
19-25	2 427	2 570	2 680	2 720	2 790	2 850	2 900
26-64	13 119	13 350	13 540	13 670	13 880	14 080	14 270
65-79	2 865	2 900	2 910	2 970	3 030	3 070	3 070
80-89	677	730	770	780	830	890	960
90-	134	120	130	140	150	150	160
Summa	25 487	26 100	26 570	26 940	27 460	27 950	28 370

Befolkning i VÄRSTA-GRÖDINGE 2017, samt prognos 2018-2023							
Ålder	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0	41	40	40	50	50	50	50
1-5	243	250	240	260	280	290	300
6	43	50	60	50	60	60	60
7-9	171	160	160	160	170	180	180
10-12	173	180	180	180	170	170	180
13-15	163	160	160	180	190	190	190
16-18	149	160	170	170	170	170	180
19-25	309	310	290	310	320	330	330
26-64	2 283	2 290	2 270	2 330	2 370	2 420	2 420
65-79	658	640	640	640	660	670	670
80-89	167	170	170	180	180	190	200
90-	21	30	30	30	40	40	40
Summa	4 421	4 430	4 420	4 530	4 650	4 760	4 820

Prognos för 2017 jämfört med utfallet

Vi kan jämföra prognosen från 2017 som gällde perioden fram till 2026 med den verkliga befolkningen för 2017. Prognosen räknade med 422 personer fler än vad utfallet blev. Till största delen ligger avvikelserna i åldersgruppen 19–25 samt födda och inflyttade spädbarn under 1 år.

Av de faktorer som påverkar befolkningens storlek är det framför allt flyttantaganden som missats. Framförallt utflyttningen var mycket större än prognostiserat.

Jämförelse mellan prognosen för 2017 och befolkningen 2017 uppdelad på åldersgrupper				
Åldersgrupp	Antal i prognos	Antal i utfall	Differens	Differens i procent
0	1 248	1 225	-23	-1,9%
1-5	6 440	6 447	7	0,1%
6	1 251	1 241	-10	-0,8%
7-9	3 924	3 946	22	0,6%
10-12	3 571	3 553	-18	-0,5%
13-15	3 528	3 506	-22	-0,6%
16-18	3 373	3 394	21	0,6%
19-25	8 734	8 577	-157	-1,8%
26-64	47 495	47 364	-131	-0,3%
65-79	10 131	10 029	-102	-1,0%
80-89	2 266	2 259	-7	-0,3%
90-	387	384	-3	-0,8%
Samtliga	92 347	91 925	-422	-0,5%

Jämförelse mellan prognosen för 2017 och befolkningen 2017 uppdelad på faktorer som påverkar befolkningen			
Faktor	Antal i prognosen	Antal i utfallet	Differens
Födda	1 217	1 203	-14
Döda	542	577	35
Födelsenetto	675	626	-49
Samtliga inflyttningar	8 614	8 770	156
Samtliga utflyttningar	7 617	8 192	575
Flyttningsnetto	997	578	-419
Folkökning	1 672	1 250	-422
Folkmängd	92 347	91 925	-422

Hur säker är prognosen?

Erfarenheten visar att prognosen är säkrast för de första åren. Under 2017 och 2018 har dock prognosen klart överskattat befolkningen, en utveckling som nu utreds och som lyfts i omvärldsanalysen.

Sett till de olika faktorer som påverkar befolkningsutvecklingen är antalet födda och döda lättare att hantera i prognosen än in- och utflyttningarna, dels är det färre som föds och dör än som flyttar, dels är variationen år från år mindre. In- och utflyttningen till kommunen hänger samman med förtätning och utglesning i bostadsbeståndet och nybyggnation av bostäder. För att kunna göra en korrekt bedömning av framtida in- och utflyttning är det nödvändigt att känna till dessa faktorer, och de är ofta svåra att bedöma. I år var det antaganden kring hur många asylsökande som skulle få uppehållstillstånd som visade sig svårast att bedöma. Även det faktum att flyttnettot minskar har varit lite oväntat utifrån de förutsättningar som funnits.

Prognosperioden

För hela kommunen används en prognosperiod på 10 år, där 2018 är det första prognosåret och 2027 det sista. Prognosen ger den troligaste bilden av kommunens utveckling för denna period, trots den osäkerhet som finns i beräkningar som sträcker sig över så många år. Redan efter sommaren stod det klart att prognosen var för hög.

För stadsdelarna använder vi i stället prognosperioden 2018–2023, som i kommunens omvärldsanalys. Skälet är att det är svårare att bedöma utvecklingen i mindre områden. På lokal nivå slår antaganden om nybyggnation igenom mer och dessa är väldigt svåra att pricka in för både antal och tid. Traditionellt har byggtider dragit ut på tiden, men så länge kommunen haft en tydlig förtätning i befintligt bostadsbestånd har det inte orsakat så stora differenser.

Omvärldsanalysen är en del av kommunens styrsystem

I november varje år presenterar kommunledningsförvaltningen en omvärldsanalys. Syftet med analysen är att skapa en gemensam bild av de omvärldsförändringar som påverkar kommunen men som vi inte kan påverka. Genom att bevaka samhällsutvecklingen får vi bättre möjligheter att fatta strategiskt långsiktiga beslut i Mål och budget med flerårsplan 2020–2023.

Kontaktuppgifter

Omvärldsanalys – planeringsförutsättningar 2020–2023 finns att hämta på Botwebb och www.botkyrka.se.

Har du frågor om innehållet eller vill ha ett tryckt exemplar skickat till dig kan du höra av dig till:

Hannes Flemming (hannes.flemming@botkyrka.se, 0727 03 24 50) eller
Rana Dyab (rana.dyab@botkyrka.se, 0701 82 53 76).